

КОМПОНЕНТИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРАКТИЧНОГО КУРСУ
ВОДІННЯ АВТОМОБІЛЬНОЇ ТЕХНІКИCOMPONENTS OF THE METHODOLOGICAL SYSTEM OF THE PRACTICAL
COURSE OF DRIVING AUTOMOBILE EQUIPMENT

У статті розглядається методична система практичного курсу водіння автомобільної техніки та характеризуються її компоненти. Методичну систему представлено як цілісне та багатоконпонентне утворення, яке об'єднане інтегрованими взаємопов'язаними системотвірними зв'язками між компонентами. Методична система практичного курсу водіння автомобільної техніки вимагає як теоретичного обґрунтування, так і визначення шляхів удосконалення. Теоретичний аспект пов'язаний, передусім, з поглибленим аналізом усіх компонентів методичної системи. Практична реалізація передбачає виявлення напрямів удосконалення кожного з компонентів методичної системи практичного курсу водіння автомобільної техніки та урахування особливостей практичного курсу водіння автомобільної техніки.

Обґрунтовано, що визначальними компонентами методичної системи Курсу водіння є його цілі та завдання. Схарактеризовано організаційний та змістовий компоненти та шляхи їх удосконалення. Підготовка та організація занять з водіння включає: підготовку керівника заняття; підготовку керівників занять на навчальних місцях; підготовку інструкторів з водіння; вибір і підготовку маршруту та навчальних місць; визначення необхідної кількості машин, засобів технічного і медичного забезпечення заняття; підготовку особового складу і техніки до заняття. Підтверджено, що базовими компонентами методичної системи є форми, методи та засоби навчання, діагностика та оцінювання результатів професійно-практичної підготовки. Доведено важливість виконання різноманітних вправ. Курс водіння передбачає загальні, контрольні і спеціальні вправи. Основою вправ є цілеспрямоване й багаторазове повторення прийомів та дій для послідовного їх удосконалення. Звернута увага на те, що важливим компонентом методичної системи Курсу водіння є самостійна робота. Наведені приклади пропозицій щодо удосконалення кожного з компонентів методичної системи практичного курсу водіння автомобільної техніки. **Ключові слова:** вищі військові навчальні заклади, методична система, компоненти методичної системи, практичний курс, водіння автомобільної техніки, вправи, курсанти.

The article examines the methodological system of practical course of driving automotive equipment and characterized by its components. The methodological system is represented as a holistic and multicomponent formation, which is combined by integrated interconnected system-forming connections between components. The methodological system of practical course of driving automotive technology requires both theoretical justification and the definition of ways of improvement. The theoretical aspect is primarily related to in-depth analysis of all components of the methodological system. Practical implementation involves the identification of directions of improvement of each of the components of the methodological system of practical course of driving automobile equipment and taking into account the peculiarities of the practical course of driving of automotive equipment.

It is substantiated that the defining components of the methodological system of the course of driving are its goals and objectives. Organizational and content components and ways of their improvement are characterized. The preparation and organization of driving classes includes: preparation of the head of the lesson; preparation of heads of classes at educational places; preparation of driving instructors; choice and preparation of route and training seats; determining the required number of machines, technical and medical supports; preparation of personnel and equipment for the class. It is confirmed that the basic components of the methodological system are forms, methods and means of training, diagnosis and evaluation of the results of vocational training. The importance of performing a variety of exercises has been proven. The driving course involves general, control and special exercises. The basis of the exercises is a purposeful and repeated repetition of techniques and actions for their consistent improvement. Attention is drawn to the fact that an important component of the methodological system of the course of driving is independent work. Examples of proposals for improving each of the components of the methodological system of practical course of driving automotive equipment.

Key words: higher military educational institutions, methodical system; components of the methodical system, practical course, driving automobile equipment; exercises, cadets.

УДК 37.03:811:355.23

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.13>

Дуфанець І.Б.,

доцент кафедри водіння бойових машин та автомобілів
Національної академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Зеленюх О.М.,

доцент кафедри водіння бойових машин та автомобілів
Національної академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Тимко А.Ю.,

ст. викладач кафедри водіння бойових машин та автомобілів
Національної акад.
емії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Канчуга М.К.,

викладач кафедри водіння бойових машин та автомобілів
Національної академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Постановка проблеми. Навчання водінню є складовою частиною технічної (автомобільної) підготовки всього особового складу автомобільної служби, офіцерів і прапорщиків родів військ і служб, курсантів і слухачів військово-навчальних закладів. Потреба у швидкому та якісному опануванні автомобільною технікою та отримання навичок з водіння є сучасною проблемою професійної підготовки курсантів вищих військових

навчальних закладів. Якість підготовки майбутніх військових залежить від рівня методичної підготовки викладачів і стану навчально-матеріальної бази вищих військових навчальних закладів. Необхідно постійно знаходити нові, ефективні методичні прийоми, що забезпечують підвищення майстерності особового складу з водіння. Вирішення цієї проблеми потребує оновлення методичної системи практичної підготовки.

У вищих військових навчальних закладах освітній процес має певні особливості, що відображено у наказі Міністра оборони України від 09.01.2020 № 4 «Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти». У ньому зазначено, що освітній процес забезпечує можливість здобуття курсантами загальних та професійних компетентностей у гуманітарній, соціальній, науково-природничій, технічній та військовій сферах, необхідних для професійної діяльності, та їх інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку. В умовах війни проблема оновлення методичної системи практичних курсів стає ще більш актуальною.

Аналіз досліджень. Значна увага до проблеми підвищення рівня професійної підготовки курсантів приділена у дослідженнях вітчизняних науковців (М. Варій, М. Коваль, В. Ягупов [2; 9]) та працях педагогів-практиків (А. Блажко, І. Задорожний, М. Канчуга, М. Мацик, В. Миколайчук, А. Ніколаєв, П. Пенцак, В. Рій та ін. [1; 3–8]).

На думку А. Ніколаєва викладачі практичного курсу «мають використовувати такі методики навчання, які створили б максимальні можливості та сприятливі умови для прояву ініціативності, самостійності і творчості, для якісного контролю за навчально-пізнавальною діяльністю» [6, с. 278]. Успіх практичного навчання «залежить від стратегії практичної підготовки, змісту навчального матеріалу, форм організації освітнього процесу, етапів формування військово-професійних умінь і навичок» [5, с. 116].

Мета статті – охарактеризувати компоненти методичної системи практичного курсу водіння автомобільної техніки та визначення шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Методична система практичного курсу водіння автомобільної техніки вимагає як теоретичного обґрунтування, так і визначення шляхів удосконалення. Теоретичний аспект пов'язаний, передусім, з поглибленим аналізом усіх компонентів методичної системи. Практична реалізація передбачає виявлення напрямів удосконалення кожного з компонентів методичної системи практичного курсу водіння автомобільної техніки та урахування особливостей практичного курсу водіння автомобільної техніки.

Система – це скінчена множина функціональних елементів й відношень застосування яких у певній послідовності дає змогу досягти бажаного результату [9, с. 51]. Методичну систему розглядаємо як цілісне та багатокомпонентне утворення, яке об'єднане інтегрованими взаємопов'язаними системотвірними зв'язками між компонентами [1, с. 287].

Достатні умови функціонування процесу професійного навчання будуть забезпечені, якщо «професійно-практична підготовка утворюватиме систему і здійснюватиметься поетапно у міру накопичення курсантами необхідних знань і досвіду» [8, с. 215]. Складовими методичної системи можуть бути як окремі компоненти, так і підсистеми або блоки, наприклад: «теоретико-методологічний (закономірності, підходи, принципи), змістово-цільовий (мета та зміст навчання військово-спеціальних дисциплін), функціонально-технологічний (функції, методи, засоби й організаційні форми навчання), міжособистісної взаємодії та саморозвитку курсанта (курсанти, колектив, викладачі), діагностично-результативний (прийоми діагностики, оціночні показники професійної компетентності)» [6, с. 278]. Розглянемо основні компоненти методичної системи на прикладі курсу водіння автомобільної техніки (далі Курс водіння).

Базовими компонентами методичної системи Курсу водіння є його цілі та завдання. Навчання водінню повинне бути спрямоване на досягнення високої майстерності управління машинами в різних умовах (обстановки, місцевості, погоди і видимості); на вироблення у курсантів волі, рішучості, сміливості, самостійності і ініціативи; на прищеплення впевненості у високих технічних можливостях машин і відчуття відповідальності; за їх збереження і постійну готовність до використання. Досягнення цих цілей забезпечується вмілою організацією занять командирами; високою методичною підготовкою керівників занять і інструкторів по водінню, застосуванням передових методів навчання; наявністю сучасної навчально-матеріальної бази, що дозволяє проводити заняття за всіма розділами технічної (автомобільної) підготовки; відмінними знаннями курсантів, твердим засвоєнням ними прийомів безпечного управління машинами в різних умовах тощо.

Організаційний компонент методичної системи Курсу водіння передбачає: підготовку керівника заняття; підготовку керівників занять на навчальних місцях; підготовка інструкторів з водіння; вибір і підготовку маршруту (ділянки) водіння та навчальних місць; визначення необхідної кількості машин для водіння, сил і засобів для оточення, регулювання, технічного і медичного забезпечення заняття; підготовку особового складу і техніки до заняття.

Змістовий компонент методичної системи Курсу водіння враховує те, що вищий військовий навчальний заклад має право, відповідно до змін у технологіях автомобільного транспорту, організації праці, регіональних умов тощо, самостійно визначати варіативний компонент змісту освіти (до 20 відсотків у межах загального часу) та робочих навчальних програмах (до 20 відсотків навчального предмета із професійно-практичної підготовки). Варіативність даного компоненту сприяє

опануванню автомобільною технікою в складних умовах бойової обстановки, який вимагається від випускників в ході виконання майбутніх бойових та навчально-бойових завдань [4, с. 689].

Навчання водінню машин проводиться на автодромі і на місцевості, як на одиночних машинах, так і у складі колон. Не менше 30% занять по практичному водінню машин повинне проводитися вночі. Тому викладачі-практики пропонують відповідні зміни в розділі «Будова та основи експлуатації автомобілів багатоцільового призначення», «Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху», «Практичне водіння автомобілів», зокрема щодо використанням приладів нічного бачення [3]. На вивчення розділу «Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху» виділяється 24 навчальні години, з них 14 – на самостійну роботу, практичні заняття в даному розділі робочою програмою не передбачені, що є помилковим, адже оволодіти наприклад способами надання першої медичної допомоги після дорожньо-транспортної пригоди, без їх практичного відпрацювання – неможливо. Результати виконання вправ Курсу водіння (техніка водіння) оцінюються згідно з умовами, наведеними в кожній вправі, з урахуванням загальних помилок, допущених при виконанні вправи (завдання) [3, с. 293].

Важливими компонентами методичної системи є форми, методи та засоби навчання. При навчанні застосовуються методи розповіді, бесіди і показу з використанням технічних засобів навчання, при цьому використовуються сигнали управління. Методи навчання визначаються керівником заняття залежно від рівня підготовленості курсантів.

Практичні методи є базовими на практичних заняттях Курсу водіння. Важливим є виконанні різноманітних вправ. Основою вправ є цілеспрямоване й багаторазове повторення прийомів та дій для послідовного їх удосконалення. Саме вправи забезпечують якісне формування професійних умінь і навичок.

Курс водіння містить загальні, контрольні і спеціальні вправи для підготовки і вдосконалення професійної майстерності водіїв, які включають відпрацювання всіх питань, необхідних для

освоєння навичок вмілого і безпечного управління машиною. (див. таблицю 1).

Вправи Курсу водіння відпрацьовуються в певній послідовності: вивчаються умови, порядок і правила виконання вправи; проводиться показ прийомів водіння; проводиться тренування (на тренажерах та машинах); відпрацьовується вправа (завдання) по елементах і в цілому. На заняттях по водінню від курсантів необхідно добиватися постійного спостереження за дорожньою обстановкою, знаками, засобами сигналізації і сигналами регулювальників; правильного розрахунку траєкторії руху машин, особливо при маневруванні в обмежених проїздах; вироблення професійних навичок шляхом багатократного повторення вправи; набуття навичок контролю за показниками контрольних-вимірювальних приладів; розвитку самостійності, швидкої реакції, «відчуття машини»; набуття осмислених дій при управлінні машиною, вміння прогнозувати дорожню ситуацію і попереджати дорожньо-транспортні події. Зміст загальних вправ та типові помилки під час їх виконання наведені у таблиці 2.

Необхідно враховувати, що найбільш гнучкими є спеціальні вправи. Їх зміст та умови виконання можуть уточнюватися і доповнюватися. Викладачі практики пропонують оновлення в наступних напрямках: «збільшення практичної складової за видами навчальних занять, виконання під час занять практичних завдань з водіння... виконання нормативів з технічної підготовки та повинна бути закладена вимога до курсантів – під час проведення практичних занять з водіння автомобілів бути екіпірованим бронезилетом, каскою та особистою зброєю» [3, с. 291]. Зміст спеціальних вправ та типові помилки під час їх виконання наведені у таблиці 3.

Перспективним є використання кейс-метода під час виконання спеціальних вправ та розв'язання навчально-бойових задач у процесі освоєння Курсу водіння. Кейс-метод дає змогу визначити послідовність дій: характеристика навчально-бойової задачі; з'ясування об'єктів та суб'єктів процесу; характеристика взаємодії учасників; визначення причин, що ускладнюють ситуацію;

Таблиця 1

Види вправ під час практичного курсу водіння автомобільної техніки

Види вправ		
Загальні вправи	Спеціальні вправи	Контрольні вправи
призначені для навчання водінню при початковій підготовці, допідготовці, перепідготовці і вдосконаленні навичок водіїв автомобільної техніки.	призначені для навчання управління машинами у видах Збройних Сил України і родах військ, а також набуття навичок управління машинами в особливих умовах (при буксируванні, підготовці до транспортування і навантаження (вивантаження) на транспортні засоби, подоланні водних перешкод.	призначені для вдосконалення підготовки водіїв по водінню і визначення ступеня їх навченості в кінці навчання, при перевірках і інспекції військ.

Таблиця 2

Зміст загальних вправ та типові помилки під час їх виконання

Зміст вправи	Мета вправи	Типові помилки
Вправа 13 «Підготовка та вихід машин із парку в визначений район»	Ознайомлення водіїв з особливостями керування закріплених за ними машин з відпрацюванням практичних дій з підготовки машин до виходу із парку за тривоною.	недотримання послідовності робіт з зняття машини з зберігання, отримання і встановлення акумуляторних батарей, заправлення охолоджуючою рідиною, підготовка двигуна до роботи
Вправа 23 «Тренажерна підготовка»	Вивчення та закріплення координації рухів рук і ніг при керуванні машиною.	втрата зорового контакту з дорогою (періодичне зосередження погляду на важіль коробки передач); недотримання послідовності виконання завдання (неуважність): порушення координації рухів.
Вправа 33 «Маневрування»	Формування та стабілізація відчуття переднього, заднього і бокових габаритів машини і навичок керування машиною з контролем траєкторії руху заднім ходом через дзеркала заднього виду.	зачіпання (наїзд, збиття) обмежувачів; вихід автомобіля за межі габаритів елемента завдання; велика амплітуда маневрування на «змійці»; огляд назад при керуванні машиною по дзеркалах заднього виду (русі заднім ходом).
Вправа 43 «Групова підготовка»	Вдосконалення навичок керування машиною і вироблення відчуття габаритів машини при русі в транспортному потоці.	недотримання (зменшення, збільшення) встановлених дистанцій та інтервалу при русі (зупинці) машин; порушення встановленого порядку перешикування.
Вправа 53 «Водіння по обмежених проїздах»	Вдосконалення навичок управління машиною при русі по обмежених проїздах.	зачіпання (наїзд, збиття) обмежувачів; скочування машин з естакади і (або) апарелі.
Вправа 63 «Подолання перешкод і загороджен»	Освоєння прийомів керування машиною при подоланні перешкод та загороджень.	наїзд на стінки укриття; зачіпання (наїзд, збиття) обмежувачів; скочування назад при подоланні перешкод; неповне постановлення машини в укриття.
Вправа 73 «Водіння по дорогах і в населених пунктах»	Розвиток здатності прогнозування та оцінки дорожньої обстановки, вибору режиму руху. Вдосконалення навичок керування машиною при русі по дорогах і в населених пунктах.	порушення (недотримання) вимог Правил дорожнього руху; порушення правил водіння машини,
Вправа 83 «Водіння по місцевості»	Набуття навичок керування машиною під час руху по бездоріжжю.	невміле використання засобів підвищення прохідності машин або засобів самовитягування; наїзди на перешкоди (пні, каміння, дерева тощо); невміння вибрати режими роботи двигуна та коробки передач відповідно до дорожніх умов; відхилення від заданого маршруту руху.
Вправа 93 «Водіння у небезпечних дорожньо-транспортних ситуаціях»	Вдосконалення навичок безпечного водіння в реальних умовах руху.	порушення послідовності дій та правил проїзду залізничних переїздів; порушення правил обгону; порушення правил об'їзду; невиконання вказівок дорожніх знаків, світлофорів, регулювальників; порушення правил рушання та зупинки.
Вправа 103 «Водіння в колоні»	Навчання водіїв своєчасному та правильному виконанню команд при здійсненні маршруту та вдосконалення навичок водіння під час руху в колоні. Навчання командирів умілому управлінню підрозділами при здійсненні маршруту.	незлагоджені дії водіїв при шикуванні, на початку руху, при витягуванні та зупинках колони; порушення водіями встановленої дистанції між машинами – при русі та зупинках; невчасне і (або) неправильне виконання команд (сигналів) управління та їх передача; порушення режиму світломаскування; порушення водіями заходів безпеки; відставання машин (відставання 5% машин від загального складу колони вважається однією помилкою; 10% – двома помилками тощо).

Зміст спеціальних вправ та типові помилки під час їх виконання

Зміст вправи	Мета вправи	Типові помилки
Вправа 1С «Буксирування»	Набуття і закріплення навичок безпечного буксирування машин (причепів, напівпричепів).	порушення заходів безпеки при зчепленні машин; буксирування ривками. зачіпання (збиття, наїзд) обмежувачів; повторний заїзд для зчеплення тягача з причепом (напівпричепом); неточний підїзд до вантажного майданчика (відстань більше 20 см); подача напівпричепу до спеціальної стінки з другого заходу.
Вправа 2С «Водіння на аеродромі»	Вивчення сигналів управління, маршрутів і порядку руху машин на аеродромі. Набуття навичок маневрування при обслуговуванні літаків.	Підїзд до будь-якого габариту літака ближче за два метри; маневрування біля літака із швидкістю більше 5 км/год; рух машини з неукладеними комутаційними пристроями (шлангами, кабелями тощо); невиконання команд техніки літака (інструктора); порушення правил руху та світлової сигналізації на аеродромі. ривки при рушанні та буксируванні літака; різкі повороти, гальмування і зупинки при буксируванні літака; невиконання команд техніки (інструктора).
Вправа 3С «Навантаження машини на транспортні засоби»	Набуття навичок управління машиною при навантаженні на транспортні засоби і вивантаженні з них. Вдосконалення зорової оцінки габаритів та транспортних засобів.	неправильне установаження машини на платформі; зупинка двигуна або скочування машини з апарелі. скочування машини з апарелі; різке гальмування при русі по десантному транспортеру (порому).
Вправа 4С «Подолання водних перешкод»	Набуття навичок підготовки та керування машиною при подоланні водних перешкод різними способами.	неповний обсяг робіт при підготовці машини до подолання броду; зупинка машини при подоланні броду (рух по льоду); перемикання передач при подоланні броду (русі по льоду); вихід за межі броду; скочування машини у воду при виході на берег. неповний обсяг робіт з підготовки машини до руху на плаву; невиконання встановленого маршруту руху або зачіпання обмежувачів (буїв); неповний обсяг робіт з підготовки машини до руху на плаву; невиконання встановленого маршруту руху або зачіпання обмежувачів (буїв);
Вправа 5С «Спеціальна вправа з водіння одиночного автомобіля на автодромі»	Вдосконалити практичні навички з водіння автомобіля по пересічній місцевості на максимально можливій швидкості з реагуванням на нестандартні ситуації, які виникають під час руху.	зачіпання (збиття, наїзд) обмежувачів; повторний заїзд для зчеплення тягача з причепом (напівпричепом); неточний підїзд до вантажного майданчика (відстань більше 20 см); подача напівпричепу до спеціальної стінки з другого заходу.

конкретизація завдання, яке необхідно розв'язати; проектування рішення; конструювання, що передбачає операції з поєднання всіх компонентів процесу відповідно до мети задачі; аналіз результатів розв'язання задачі [2, с. 183].

Наступним важливим компонентом методичної системи практичного курсу водіння автомобільної техніки є засоби навчання. Під час практичних

занять використовуються навчально-тренувальні карти, у яких зазначені «тема й навчальна мета заняття; навчальний час, що відводиться на заняття; середня витрата моторесурсів; організація й порядок проведення заняття; оціночні показники й нормативи; характерні помилки і способи їх попередження; заходи безпеки» [7, с. 33]. Покращенню якості сприяє «Робочий зошит»,

використання якого побудовано таким чином, що курсант ознайомившись з текстом відповідного розділу Правил дорожнього руху повинен письмово та графічно дати відповіді на тестові завдання. Практика використання даного зошита під час самостійної роботи та в ході практичних занять [3, с. 291].

Важливим компонентом методичної системи Курсу водіння є діагностика та оцінювання результатів професійно-практичної підготовки. Після закінчення заняття керівник оголошує оцінки кожному курсанту, визначає позитивні сторони, і недоліки в підготовці особового складу, виявлені на водінні, а також дає вказівки, на що слід звернути увагу на наступному занятті з водіння. Зауваження і час водіння заносяться в картку обліку практичного водіння. До загальних помилок відносяться: зупинка двигуна; рух на передачі, що не відповідає дорожнім умовам; ривки при рушанні з місця; сильний скрегіт шестерень і ривки в трансмісії при перемиканні передач; рух із затягнутим гальмом для стоянки; грубе водіння (сильні удари машини при подоланні перешкод). Якщо під час виконання вправи курсант повторює одну з помилок кілька разів, то в загальну кількість помилок зараховуються всі повторення. Виконання вправи оцінюється за кількістю допущених помилок та за часом її виконання.

Нормативи відпрацьовуються на планових заняттях, навчаннях і спеціальних тренуваннях. При складанні розкладів занять командири підрозділів, виходячи зі змісту тем, визначають нормативи для їх відпрацювання на кожному занятті протягом тижня.

Відпрацюванню нормативів повинно передувати вивчення курсантами будови штатної автомобільної техніки, правил керування, вимог заходів безпеки і необхідних теоретичних положень статутів, настанов, керівництв та інструкцій. У ході занять особовий склад спочатку повинен навчитися правильно виконувати той чи інший норматив за елементами в повільному темпі потім переходить до відпрацювання нормативу в цілому в межах встановленого часу.

Відпрацювання нормативів на заняттях сприяє вдосконаленню прийомів і способів дій в бойових умовах, швидкому оволодінню особовим складом автомобільною технікою, скороченню термінів підготовки її до використання. Крім того, дозволяє командирам встановити об'єктивний єдиний підхід при визначенні рівня підготовки військовослужбовців і підрозділів.

При відпрацюванні (перевірці виконання) нормативів необхідно керуватися такими правилами:

– нормативи відпрацьовуються на справній автомобільній техніці, яка повинна бути повністю укомплектована інструментом, обладнанням і пристроями, що укладені та закріплені на своїх штатних місцях;

– інструменти і пристрої, що використовуються при виконанні нормативів, перед укладанням повинні бути розконсервовані (обчищені) і протерті;

– перед виконанням нормативів, пов'язаних з пуском двигуна при температурі повітря +50°C і нижче, двигун повинен бути заздалегідь прогрітий відповідно до вимог керівництва (інструкцій) з експлуатації.

Нормативи вважаються виконаними, якщо при роботі дотримано умов їх виконання і не допущено порушень вимог статутів, настанов, інструкцій і керівництв, у тому числі вимог заходів безпеки.

Якщо при відпрацюванні нормативу тим, хто навчається допущена хоча б одна помилка, яка може привести до травми (ураження) особового складу, поломки техніки (виходу з ладу двигуна, агрегату, приладу, вузла, деталі,

Важливим компонентом методичної системи Курсу водіння є самостійна робота. Умови і порядок виконання вправи, правила дорожнього руху і прийоми водіння, заходи безпеки вивчаються в години самостійної підготовки або самостійно на навчальних місцях під час заняття. При цьому звертається увага на можливі помилки і способи їх усунення.

Висновки. Зроблено поглиблений аналізом компонентів методичної системи. Обґрунтовано, що визначальними компонентами методичної системи Курсу водіння є його цілі та завдання. Схарактеризовано організаційний та змістовий компоненти та шляхи їх удосконалення. Підтверджено, що базовими компонентами методичної системи є форми, методи та засоби навчання, діагностика та оцінювання результатів професійно-практичної підготовки. Звернута увага на те, що важливим компонентом методичної системи Курсу водіння є самостійна робота. Наведені приклади пропозицій щодо удосконалення кожного з компонентів методичної системи практичного курсу водіння автомобільної техніки. Перспективи подальших досліджень із зазначеної проблематики вбачається у розробці шляхів удосконалення практичних курсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варій М. Й., Коваль М. С. Військова психологія і педагогіка: навчальний посібник. *Військовий інститут імені П. Сагайдачного Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів : Сполом, 2003. 624 с.
2. Блажко А., Мацик М. Підготовка майбутніх офіцерів до вирішення навчально-бойових задач на основі кейс-метода. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 37, том 1, 2021. С. 179–184.
3. Задорожний І.І., Пенцак П.В., Рій В.Б. Аналіз системи автомобільної підготовки курсантів у вищому військовому навчальному закладі та пропозиції по її вдосконаленню. *The IX International*

Science Conference «*Problems and tasks of modern science and practice*», November 15–17, Bordeaux, France. P. 287–293

4. Задорожний І.І., Пенцак П.В., Рій В.В. Впровадження курсу водіння автомобілів в початкову підготовку водіїв у вищих військових навчальних закладах України. «*MicroCAD-2022*» : Збірник тез доповідей XXX Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : ХПІ, 2022. С. 689.

5. Канчуга М.К., Миколайчук В.В. Стратегії та методи проведення практичних занять під час підготовки майбутніх офіцерів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 41. Т. 1. 2021. С. 113–116.

6. Ніколаєв А. Моделювання методичної системи практичного курсу водіння бойових машин. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 37, том 2, С. 278–282.

7. Рій В.Б., Пенцак П.В. Моделювання навчально-тренувальних занять з водіння бойових машин. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 50. Т. 2. С. 30–34.

8. Рій В.Б. Різномірне професійно-практична підготовка з тактики водіння бойових машин. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 39. 2021. С. 214–217.

9. Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень : підручник. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського. 2019. 444 с.